

A hetedik fiú

Beszélgetés Born Miklós Életfa-díjas koreográfussal

A 84 éves Born Miklós szerint a tánc nem könnyű művészet, nem adja könnyen magát, meg kell érte dolgozni vérrel, verítékkal. A közönség viszont mindenért kárpótol. A Samu bácsiként emlegetett koreográfus jól ismeri azt a világot, amelybe én akkor pillantottam bele először; amikor művészeti előadóként 1994-ben a Békés Megyei Művelődési Központba kerültem. Munkaköröm fontos része lett a Balassi Táncegyüttessel kapcsolatos ügyek intézése és a bejegyzett civil szervezetként, a már 1989-től működő Békés Megyei Néptáncosok és Néptáncsoportok Szövetsége tevékenységének a segítése. Itt fonódott össze a munkánk Born Miklóssal, aki nyugdíjasként, önkéntes munkában foglalkozott a megyei szövetséggel.

D. I.: Azt nyilatkozta egykor, hogy „A nagy gazdasági világválság idején 1931-ben születtem, de hogy miért, minek, azt csak az Isten tudja.”

B. M.: Ezt én mondtam? Ezek szerint visszakanyarodunk egészen az ősidőkbe. Rossz időben jöttem a világra, engem nem a gólya, hanem a nyuszi hozott, mert húsvét vasárnapján születtem. A szüleim elég nehéz anyagi körülmények között éltek, aztán mire cseperedtem, jött a II. világháború. Nem volt könnyű, ráadásul a szüleim korán elhunytak. Szerencsére az életem teljesen másképpen alakult, mint ahogyan jósolni lehetett volna. A nagyszüleim neveltek, és mint szegény sorsú árvagyereket a békéscsabai református egyházközség tanítta-

tott. Hálából pap akartam lenni. Ettől talán nem kerültem nagyon messze, ha úgy vesszük pap lettem, Terpszikhoré, a táncos kedvű istennő híve és követője. Talán az sem véletlen, hogy a családban én voltam a hetedik fiú. A régi pogány időkben úgy tartották, a sámánok minden hetedik fiút elrabolták, hogy sámánt neveljenek belőle. Későbbi pályám meghatározó személyiségének Rábai Miklóst hozhatnám példának, aki 1946 és 48 között a békéscsabai Rudolf Reálgymnázium Batsányi Együttesének vezetőjeként dolgozott.

D. I.: Táncos lett, a Balassi Táncegyüttes alapító tagja.

B. M.: Az együttes 1947-ben a békéscsabai Iparostanonc-iskola Árpád regös cserkészcsapatának keretében alakult meg. Ennek egyik ága a népművészettel foglalkozott, az ide tartozók falura jártak gyűjteni, szellemi és tárgyi dolgokat, meséket jegyeztek fel, ebbe a tánc is belefért. Amikor '48-ban betiltották a cserkészzetet, akkor az Iparostanonc-iskola vezetősége nem eresztett minket szélnek, hanem átvett: de nem, mint regösöket, hanem mint a Szakszervezeti Ifjúsági-és Tanoncmozgalmat szervezetét.

Akkoriban az ilyen kulturális csoportok, együttesek, ugye, példaképet választottak, egy irodalom vagy művészet terén ismert embert. Békéscsabán azokban az években nagyon sok ilyen szervezet működött – most civil együttesnek neveznék őket –, ezért

Munka közben Born Miklóssal, 2001-ben

foglalt volt a legtöbb név. Valamelyikünk javasolta, hogy válasszuk Balassi Bálint nevét, amit akkor még hivatalosan is Balassa Bálintnak írtak. A költőről tudtuk, hogy a császári udvar előtt eljárat egy juhásztáncot, tehát a táncsal is van kapcsolata. Tulajdonképpen így kapta a táncegyüttes a nevét.

Az egyik táncosunk, aki a Batsányi gimnáziumi csoportjába járt, az ott tanult táncokat tanította nekünk. Ő azonban cukrászinasnak készült, és amikor felszabadult, máshol vállalt munkát és nem foglalkozott tovább velünk, oktató nélkül maradtunk. Mivel én voltam a legjobb táncos, rám bízta a közel harminc tagú lelkes csapatot. No, így csöppentem bele 1947-ben, és '49-ben, 18 évesen már saját koreográfiát találtam ki. A két részes *A viharsarki táncok* című táncfüzérben más-más térformában vezettem végig a különböző lépéseket. Ez akkoriban újszerűnek számított.

D. I.: *Miért jártak a csoportba, miért nem csináltak mást ezek a fiatalok?*

B. M.: Belekérdezett a velejébe. Persze magának a táncnak is van varázsa, ha valaki megtanul a testével bánni, az egyfajta doppingszer is, de ha ez közösségben történik, az még többet ad. A közösséget úgy kell kialakítani, hogy szeressenek odajárni a tagok, másképpen lemorzsolódnak. Ha valaki nem érzi ott jól magát, akkor nem fog jönni. Tehát a ténykedésem nagyobbik része az elején arra

Csabai fonó (2001), a Balassi Táncgyüttes előadása, Born Miklós koreográfiája

irányult, hogy egyrészt elfogadjanak, sőt elismerjenek barátjuknak, másrészt a tánctudásom jobb legyen az övékénél. Ugyan 1947-ben még csak 16 éves voltam, de már arra törekedtem, hogy olyan közösséget építsek ki, ahova érdemes jönni. Ki kellett találni vonzó újdonságokat, például játékokat, amik a tánc mellett egyfajta szórakozást is nyújtottak. Falura is jártunk, vagy vonattal – busz még nem nagyon volt – vagy biciklivel. Elmentünk Dobozra, Békésre, Vésztőre is, ahol az öregekkel beszélgettünk arról, miként éltek valamikor. No, és arra is megpróbáltuk rábeszélni őket, hogy mutassák meg, hogyan táncoltak.

D. I.: *Készítettek filmet, hangfelvettelt vagy fotót?*

B. M.: Nem, akkor nálunk még csak szóbeliekben zajlott a hagyományátvitel. Nem volt sem magnónk, sem fényképezőgépünk.

D. I.: *Örömmel mentek a fiatalok?*

B. M.: Ó, nagyon. A táncolók kifejezetten szerették az általunk falusi kirándulásoknak nevezett gyűjtéseket, mert sok mindent hallottak az öregektől, amiről nem tudtak, ami meglepte őket. Az idősek elmesélték, hogyan szórakoztak a fiatalok a régi világban, amikor még nem volt se rádió, se tévé, se villany. A mi csapatunk el sem tudta képzelni, hogy e nélkül is lehetett élni. Nagyjából ebből állt a munka, táncoltunk és gyűjtöttünk. Akkor még szereplésekről nem beszélhettünk. 1948. március 15-én, a centenáriumi ünnepségen léptünk föl először. Majd a táncfüzérrem ránk irányította a szakma figyelmét: egyrészt megnyertük a megyei kultúrversenyt, másrészt felkerültünk a budapesti Világifjúsági Találkozóra (VIT). A vidéki gyerekeknek óriási élmény volt pesti színházakban fellépni. A VIT előtt elvitték a társaságot egy felkészítő táborba, a Dunántúlra, Mikosdpusztára, ahol összeráztunk. Majd jött az első külföldi utunk, Bécsbe is eljutottunk egy állami ünnepségre. Ezek a közös fellépések, közös utazások csak úgy sikerülhettek jól, ha egymást szerető módon, szinte családsként éltünk.

A Balassi Táncgyüttes húsvéti locsolkodása a kezdetekben

Német táncok (2001), a Balassi Táncgyűttes előadása, Born Miklós koreográfiája

D. I.: *Azt tapasztaltam a most már közel 30 éves pályafutásom alatt, hogy kell egy ember, aki a társaságot mozgatja. Erről mit gondol?*

B. M.: Természetesen. Mindenütt csak úgy alakul ki valami, ha azt valaki kitalálja. Ez az amatőr együttesekre is érvényes, kell egy ember, aki az egészet összefogja, irányítja, kitalálja, programot ad a fiataloknak.

D. I.: *Mi motiválta tizenéves fiatalelként arra, hogy egy csapatot így összekovácsoljon?*

B. M.: A közösség. A közösségnek mindenféleképpen van egy családi jellege, ahol a családfő az együttes vezetője. No és ugye fejelem nélkül azért nem megy, valakihez igazodni kellett.

D. I.: *Voltak le nem írott, ki nem mondott szabályok is?*

B. M.: Igen, voltak íratlan törvények. Például mindenki tudta, hogy kötelező pontosan és mindig megjelenni a próbán, ugyanis, ha az ember elkezdte a gyakorlást, akkor a későbbiek jövők hátráltatták. Aki nagyon sokat hiányzott, azt a közösség nem fogadta be. Aztán nagyon szigorúan vettük a fellépéseket: aki önhibájából nem tudott eljönni vagy előadás helyett elment valahova szórakozni, az automatikusan kizárta magát.

D. I.: *Jól emlékszem arra, hogy 1949-ben kanyar következett Samu bácsi életében, elment főiskolára?*

B. M.: Igen, '49-ben fölfedeztek, mint Kolumbusz Amerikát. Így kerül-

tem be az akkori Színház- és Filmművészeti Főiskolára, ahol '49-ben alakult egy táncrendező főtanszak. Oda csupa – hogy is fogalmazzak – táncos kedvű fiatalot vettek föl, akikből aztán táncrendezőket vagy koreográfusokat képeztek volna. Ez néhány évig működött, de gyorsan kiderült, hogy ebbe a kis országba ennyi koreográfus nem kell, úgyhogy automatikusan megszűnt a szak. Végül nem sokan lettünk olyanok, akiket a szakma elismert és tényleg dolgoztak is. De ez egy újabb hosszú történet.

Szép pályát tudhatok magam mögött. Egyrészt a Balassi, mint közösség, mint táncgyűttes '49 óta mindig

ott volt az élvonalban. Kiváló címeket nyert. Mindenhol szerették az előadásait, műsorait, mindenféle meghívták. Bejártuk Magyarország nagy részét, az én időmben még évente több mint hatvan turnét bonyolítottunk. Ami meg engem illet: több mint száz koreográfiát készítettem hosszú életem alatt, néhány számom ment a televízióban is. Sőt 1963-ban indult a „Ki mit tud” és a néptánc kategóriát mi nyertük meg a *Legényes* című táncunkkal. Hogy folytassam a sort: a Debreceni Virágkarnevál akkoriban versenyszerű táncfesztiválként is működött. Kérem szépen, akkor az első díjat a gyulai Körös Táncgyűttes nyerte a *Három a tánc* című táncokkal, második lett a Balassi a *Dobozi emlék* című koreográfiával, harmadik lett a gyomai Körösmenti Táncgyűttes, és a szőlőtánc díjat a Mlinár házaspár – akkor még nem volt házaspár – páros nyerte. Én pedig a tetejében koreográfusként a koreográfia díjat is megkaptam. S hadd mondjak el egy érdekes dolgot arra példaként, hogy a földrajzi hovatartozás is számít. Amikor a zsűri kihirdette az eredményt, akkor senki se azt kiabálta, hogy Körös, Balassi vagy Gyoma, hanem azt üvöltötték harsányan, hogy Békés megye. Ezek voltak a jó dolgok.

D. I.: *Sok fellépésük volt? Járták a falvakat, városokat, a művelődési házakat?*

B. M.: Igen, nagyon népszerű volt már akkoriban is a Balassi. Békés me-

Útban Temesvár felé megálltunk Köröskisjenőn (1968)

Dinyelopás. A Balassi Táncegyüttes előadása, Born Miklós koreográfiája (Erkel Színház, Budapest, 1953)

gyében jelentős a nemzetiségi lakosság, ezért a mi műsorunkba a közülük itt élők táncait is fölveltük, majd a nemzetiségi szövetségek is felkértek bennünket turnékra. Akkoriban a teátrumok nemigen tájoltak, így az 50-es évek 60-as évek elején színházbetöltő szerepet is teljesítettünk. Működtek már falusi kultúrházak, bár számunkra nem a legjobb feltételeket biztosították. Jártuk a megyét, az országot, mentünk legfőképpen a szlovákok lakta falvakba, Nógrád- és Pest megyébe, a Dunántúlra. Talán a mai gyerekeknek ez nem volna olyan élményt adó program, de akkor az volt, különösen azért, mert az előadások után házakhoz, családokhoz mehettünk aludni, egyesével vagy kettesével. Sőt, valamikor a vacsorát is, másnap a reggelit is ők adták. Mindezt teljesen ingyen és bérmentve tették, gondolom, a jegyzőnél vagy a tanácselnök-nél kellett jelentkezni, hogy ki fogad vendégül minket.

D. I.: *Élményekben gazdag évek voltak?*

B. M.: Bizony, de ma már annyira elkényelmeskedtek a fiatalok, hogy ez számukra nem volna ilyen vonzó. Arról nem is beszélve, hogy akkoriban a jólét sok kívánni valót hagyott maga után. Az emberek tényleg úgy fogadtak, mintha közéjük tartoztunk volna, mintha rokonok lettünk volna. Pedig a táncosaink nagy része nem beszélt a nemzetiségiek nyelvét, de ez nem számított.

S akkor voltak ebben roppant érdekes dolgok, hogy kitérjünk egy kicsit a humorra is. Egy bunyevácok lakta faluban, Katymáron, nem tudom már melyik táncosommal kerültünk egy házba, ahol egy szobában aludtunk a középkorú házaspárral. Ilyennel még nem találkoztunk, ahogy azzal sem, hogy a szalmazsákba – mert akkor még az volt – nem szalma, hanem kukoricacsuhét tömtek. Ez, ha megmozdultunk, olyan hangosan zörgött, hogy egész éjjel nem mertünk megmoccanni, nehogy felébresszük a háziakat.

Ennél még érdekesebb eset egy nógrádi szlovákok lakta faluban történt, de nem árulom el a falu nevét. Előadás után egy közös vacsorára mentünk a vendéglőbe, utána jöttek a

háziak, akik fogadtak. Egy fiatal menyecske lett a gazdám, meglepő, de a házába engedett egy fickót. Mentünk haza a nagy sötétben. Megérkezünk. A régi faluságban volt a tisztaszoba, volt a konyha, a pitvar, és általában ezt a második szobát használták. Na, beléptünk a házba, a menyecske pedig bekiabált, hogy „Mama, ki az ágyból, meggyűtt a vendég!” Hát, kérem, az öreg mama melegítette nekem az ágyat. Ez a hatvanas évek elején volt, amikor még deli ifjú voltam. A fantáziám elindult, de nem sokat értem vele, mert az öreg mama kiszállt az ágyból, befeküdt a másikba és velem egy helyiségben aludtam. A menyecskét sajnos csak reggel láttam legközelebb. Ilyenek történtek velem is meg a többiekkel is, életre szóló élmények voltak.

D. I.: *Az együttesben működik szenior csoport is. Ez hogyan alakult?*

B. M.: 2007-ben, mikor 50 esztendő lett az együttes, már a nyugdíjas éveimet töltöttem, a tanítványom, Mlinár Pál volt a vezető. Ahogy ilyenkor szokott, az ünnepi műsorra összeálltak a szenior táncosok, az öregek, velük felújítottunk néhány számot, amit bemutattunk. Az időseket megcsapta megint a fellépések szele, mert az egy külön érzélem. Kérték, ne hagyjuk abba, hanem mint szenior csoport működünk tovább.

D. I.: *Tudom, most is összejárnak.*

B. M.: A mai napig együtt vagyunk. Eredetileg úgy indultunk, hogy a Balassi Táncegyüttes szenior csoportja, ők, akik egyszer már abba hagyták, de mint látszik, mégsem tudták befejez-

Zbojnicky tanec, valamikor a hetvenes években, közepén Born Miklós

A főiskolás évfolyamtársakkal 1953-ban, Born Miklós a felső sorban balról

ni. Ez is jelzi, hogy micsoda érték van a táncban. Eredetileg úgy indult, mint egy klub: összejövünk csütörtökön, örülünk egymásnak, beszélgetünk és táncolunk. Közben kiderült, hogy van igény arra, hogy fellépjünk, a közönség előtt újból megmutatkozzunk és akkor jött az ötlet, hogy nevet válasszunk. Ránéztünk szegény Apáti Nagy Péterre, aki egyidős a Balassival, akkor született, amikor az együttes alakult, a halántéka már őszbe vegyült, így alakult meg a Balassi Táncegyüttes „Őszülő Halánték” Szenior Csoportja.

D. I.: *Vajon mi tartja még mindig össze ezt a generációt?*

B. M.: Ide köti őket az ifjúságuk, a közös emlékek, egyfajta nosztalgia. Mindenkinek van családja, munkahelye, gondja, baja, ennek ellenére hetenként fontos számunkra a barátság és a tánc szeretete, a közösség. Ez egy kulturális társaság is, aktív körükben a táncon kívül mindig kaptak egy csomó ismeretanyagot, néprajzit, művészettörténetit, ráadásul a koreográfia keretén belül sokan kerültek olyan helyzetbe, ami a jellemüket is alakította. Nem véletlenül jártam a Színház- és Filmművészeti Főiskolára, ahol színészmesterséggel is traktáltak, én is oktattam hát az enyéimet. Kedvelték. Tájékoztatni kellett őket a vi-seletekről, a szokásokról, az év hagyományos ünnepeiről, népcsoportokról, mint például a pásztorok, mert az ugye egy külön emberfajta. A táncos-

nak ahhoz, hogy elő tudja adni, tudnia kell, mit jelent a szokás a helyi hagyományban. Ez a meggyőződés talán a regös cserkész mozgalomból maradt meg.

D. I.: *A jeles napokat is egy kicsit másképp ünnepelték, mint általában a békéscsabai emberek, az együttesnek vannak és voltak hagyományai.*

B. M.: A névnapokat, mindig megünnepeltük, ez a szokás most is megvan. Az érintett hozott be süteményeket és próba után felkapták, összecsóolták, megünnepelték. Ő pedig röptében megrendelte a fiúnak az innivalót.

D. I.: *A húsvét hogy nézett ki?*

B. M.: Az 1951-ben elindult húsvéti hagyományunk, némi változtatással, a mai napig él. Több mint

hatvan esztendeje, húsvétkor a csabai járókelők láthatják a táncosokat, amint csapatba verődve mennek meglócsolni a lányokat. De nem ám kölnivel, hanem vízzel, úgy, ahogy a hagyományban él. Annyi változás történt, hogy mi még biciklivel jártunk, a maiak meg fogadnak egy fuvarost és nagy stráfkocsival mennek.

D. I.: *Karácsony kapcsán mi a szokás?*

B. M.: A karácsony igazából az én szervezésem volt, nekem kellett kitálalni a karácsonyi játékokat, ugyancsak 1951-ben. Állítottunk karácsonyfát és mindenki megajándékozta a másikat, úgy, hogy egy kalapból kellett kihúzni a nevét, és mindenki arra az illetőre fabrikálta ki az ajándékot. Ha a táncos ügyes volt, akkor valami nagyon jellemző dolgot készített. Nem az érték számított, hanem az ötlet, hogy minél tréfásabb, minél találóbb legyen. Egy nagy kosárban gyűjtöttük a tárgyakat, és én, a kálvinista prédikációm mellett kiosztottam. Utána műsor volt, amit mindig nekem kellett kiötleni.

D. I.: *Ebben a közösségben, ahol fiúk-lányok együtt táncoltak, alakultak nagy viharos szerelmek, aztán házasságok?*

B. M.: Hogyne! Ne menjünk messzire, az utódom, Mlinár Pál is innen házasodott, a felesége, Kolarovszki Mária is itt táncolt.

D. I.: *Nem egyszer volt násznagy.*

B. M.: Valóban, a táncosokkal közvetlen kapcsolatot teremtettem, mindegyiknek ismertem a családját, a problémáit. Házasságkötésnél

Soissonsban táncitanítás a 70-es években, Born Miklós jobbról a második

Nyugdíjasként karácsonyra készülve a Balassi Táncegyüttes egyik öltözőjében

egyébként mindig a hagyományhoz közelítettünk és kitaláltunk lakodalmi eseményeket, tréfákat. Például, volt a tréfás halottbúcsúztató, amikor a lányok alakították a siratóasszonyokat, volt a kántor és én voltam a pap. Egy tanítványom, Dutkon Mari Franciaországba ment férjhez. A frank völgyényt, szegényt, azt is eltemettük, a hozzátartozók csak néztek, hogy mi ez itt, miért nevetnek ezek a magyarok?

D. I.: *Hosszú és gazdag életpálya, sok-sok táncos növendék. Hányan lehettek a több évtized alatt?*

B. M.: Nem tudom megmondani, elsősorban azokra emlékezem, akik aktívan táncoltak, de akadt olyan is, aki nagyon hamar megszökött. Az elején nem működött gyerekcsoport, de létezett utánpótláscsoport. Velük külön foglalkoztunk, közülük nem mindenki került föl a nagyokhoz. Egyébként '47-óta mindig legalább 40 lelket számolt a nagy együttes. Hosszú pályafutásom alatt nem egyszer kellett visszamennem a kályhához. Újból kellett kezdeni, a két lépéses csárdással. Békéscsabán sokáig nem működött főiskola, így azok, akik egyetemre jártak vagy továbbtanultak, elvándoroltak, aztán a fiúk bevonultak sorkatonai szolgálatra, ami három évet tett ki és nem mindenki jött vissza. A lányokat egy komoly kérés gyakran nem engedte táncolni. Egy szegény kislánynak meghalt az édesanyja, az se jött vissza többet, mert

régen a hagyományban 365 napig kellett a gyászt tartani. Előfordult, hogy én álltam be táncolni, így nagy keservesen összejött hét fiú. Akkor volt egy „nagy Pinter” nevezetű gyerek, ő fölön fogta az öccsét és addig verte, amíg el nem jött a Balassiba. Ez a „kis Pinter” a Csaba Nemzetiségi Táncegyüttes vezetője lett később. Emlékszem, 1968-ban, a legelső romániai turnénk előtt is kevés fiúval számolhattunk. Összeültünk és azt mondtam: „Gyerekek, csak úgy tudunk egy elfogadható műsort megcsinálni, ha minden nap próbálunk!” S egész nyáron, minden nap jöttek. Tényleg nagyon kemény próbákat tartottunk. Nyolc párral és Palotai Miklós zenekarával utaztunk Temesvár környékére, magyar falvakba vittek minket. Az ottaniak életükben először láttak magyarországi együttest, még ha nem tudtunk volna táncolni, akkor is tapsoltak volna nekünk. A turnét befejező előadást Temesváron terveztük egy délutánon. Annak ellenére, hogy csak délelőtt tették ki a falragaszokat, zsúfolt ház volt. Miért? Azokból a falvakból, ahol jártunk, buszokkal bejöttek a temesvári előadásra újra megnézni minket. Fontos megemlíteni, hogy az előadásokat egy román műszakis világította, Mihálynak hívtuk. A temesvári műsorban szerepeltem egy szólótáncal, a Kunverbunkkal, és képzelje el, amikor ez jött, piros fehér, zöld fényt tett háttérnek. Meg kellett ismételnem a táncomat, és az ismétlésnél felállt

a közönség és úgy tapsolt! Abban az időben Erdélybe nem hívtak magyarokat.

D. I.: *Ha visszagondol a pályafutására, miért érte meg nemcsak táncot tanítani, hanem össze is fogni ezt a csapatot?*

B. M.: Én a táncba teljesen „beleőrültem”. Egyszerűen nem tudtam nélküle elképzelni az életemet, a közösség az én közösségem is volt. Mivel délután és este tartottuk a foglalkozásokat, nem jártam sehol, a táncosok között töltöttem el az életemet.

A közösségi élethez tartozik, hogy amíg működött a próbateremmel szemben a Halász Csárda, próba után odamentünk sült krumplira vagy túrós csuszára, ott már törzsvendégek voltunk, a pincérek örültek nekünk. Béla nap volt, egyik táncos meghívott minket: „Gyertek fiúk, névnapom van.” Ez azt jelentette, hogy megyünk, eszünk, iszunk. Fizetéskor derült ki, hogy Béla otthon hagyta a pénzt, csak hogy hát, mi se mentünk el feltankolva. Károly bácsi, a főpincér, egy jópofa ember állt az asztalnál, mi meg elkezdtük összeszedni a pénzeket, hogy ki tudjuk fizetni. Mondta Károly: „Vakarózzanak csak nyugodtan még, odébb van a záróra!” Valahogy összejött, de ez Bélán rajtamaradt: „Nem megyünk Béla-napra!”

D. I.: *Említette már, hogy a fiatalokat elvitte gyűjteni, hogy egy kicsit összekovácsolja a csapatot. Ezekről*

Jobbról balra: Mlinár Pál, aki 1991-ben átvette a Balassi Táncegyüttes vezetését, Born Miklós és Paulik László zongorakísérő

Born Miklós a Balassi Táncgyűttes 25 éves jubileumán a Körös Táncgyűttes ajándékát veszi át

vannak szép emlékek? Egy koreográfia, a Csabai fonó története jutott eszembe.

B. M.: Ahhoz én gyűjtöttem anyagot a csabai Gálik mamókatól. De például Dobozon egy ilyen közösségi gyűjtésen hármásával vagy négyesével osztottam be őket, házról-házra jártak, táncra, viseletekre, hagyományokra kellett rákérdezni, amit aztán papírra vetettek. Ebből született a *Dobozi emlék* című koreográfia. Az '50-es évek elején, amikor a nagygazdákat téveszkebe kényszerítették, Békésen hasonló gyűjtő úton jártunk. A református papot kerestük meg, ő ajánlott egy híres mulatóst, táncos embert, aki nagygazda volt, de ezt nem mondta. Elmentünk a címre, elmondtuk neki, hogy miért jöttünk. De vélhetően tartott tőlünk, mert elvették a földjét és azt kiabálta: „Ha nem tűnnek el innen, eleresztem a kutyát!” Úgy zavart ki bennünket, mint annak rendje-módja!

D. I.: *Jövőre 85 éves lesz, így visszanezve, igen tartalmas pályafutás áll Samu bácsi mögött. Miért volt érdemes dolgozni?*

B. M.: Úgy, ahogy van, az egészért! A tánc nem egy könnyű művészet, nem adja könnyen magát, azért meg kell dolgozni vérrel, veritékkel, de a közönség tapsa mindenért kárpótol. Ha én eltűnök a világból, a Balassi működni fog. Nyugodtan lehet mondani, hogy nemcsak országos hírű, mert a világban sok helyen megfor-

dult. Aztán volt egy rövid időszakom, amikor a Gyulai Várszínházban is bemutatottam a koreográfiáimat, még el se készült a darab, de a jegyeket már az IBUSZ eladta, minden előadás telt-házzal ment. A gyulai Körös Táncgyűttest is én vezettem 23 évig. S ne felejtsem el, hogy több táncosomból profi, illetve együttes vezető lett. Az 1974-ben először megrendezett Országos Szólótánc Fesztivál elindítása is hozzám kötődik. Ez a magyar néptánc egyik igen rangos rendezvénye lett napjainkra, pedig igen nehezen indult. Vásárhelyi Miklós javaslatára jött létre, a táncos anyanyelv ápolását tűztük ki célul. A legelsőn 14 versenyző volt, ebből hárman-négyen a megyéből érkeztek. 1975-ben ismét megszerveztük, majd két évenként folytattuk. Mindig családi jellege volt, láttam nemegyszer, hogy az egyik versenyző a másikat javította. Máig a táncos egyéniségek többsége megfordult itt, rang lett az Örökös Aranysarkantyús és Örökös Aranygyöngyös cím.

D. I.: *Szervezőként több alkalommal részese voltam a nemes versenyesnek. Egy életre szóló élményt adott, hangulata egyetlen rendezvényhez sem hasonlítható, értékörzést, országos hálózat építését tekintve kiemelkedő. Potyogtak a könnyek, fogyott a pálinka, ha az „Aranygyöngyös” vagy*

„Aranysarkantyús” cím sikerült. Ha sikerült, akkor azért, ha nem sikerült, azért. A táncosok örömeiket, bánatukat „kitáncolták”. Mit mondana a fiatalabb generációnak, hogyan kell egy közösséget így összekovácsolni?

B. M.: Én tanácsot elsősorban a szülőknél adnék, mert sok-sok gondjuk, bajuk akad a nevelés során, különösen a kamaszkorúakkal. Ha a gyerek ebbe a korbba kerül, mindegy, hogy lány vagy fiú, el akar szakadni a szülői háztól és inkább a saját korúakkal érzi jól magát. A mai világban nagyon fontos, hogy a fiatal megtalálja azt, ami benne kiteljesedhet. Olyan közösségbe kell tehát irányítani, ahol valami értelmes dolgot csinálnak. Mindegy, hogy énekkar, tánckar, színjátszó csoport vagy makett készítő, ha ott megragad és érdekli, akkor biztos, hogy nem fog elzúllani, nem kerül bandákba, ez tartja majd benne a lelket.

D. I.: *Mi volt a legnagyobb elismerés az életében?*

B. M.: Engem a pénz és a kitüntetés soha nem érdekelt, a közösség és a közönség tapsa viszont igen. A művészeti műhely, amit létrehoztam, volt az életem. A díj a tanítványaimtól érkezett: a közösség, a szeretet, amit tőlük kaptam, az volt a legnagyobb elismerés. Nagyon szép életet tudhatok magaménak és úgy elszaladtak az évek, hogy észre se vettem.

BORN MIKLÓS koreográfus 1931-ben született Békéscsabán. Békés megye néptánc mozgalma meghatározó személyisége, a Balassi Táncgyűttes alapító tagja, majd művészeti vezetője volt. Elindította az Országos Szólótánc Fesztivált, amely a szólótáncosok legrangosabb megmérettetése, a nevéhez kötődik a Békés Megyei Néptáncosok Szövetségének megalakítása. Munkásságáért Életfa-díjban, Békéscsabáért kitüntetésben valamint Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztje elismerésben részesült.

DOMBI ILDIKÓ a Nemzeti Művelődési Intézet Szakmai Módszertani Főosztályának főosztályvezetője. A Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán 1988-ban magyar szakos általános iskolai tanárként és okleveles népművelőként végzett, majd 2000-ben művelődési és felnőttképzési menedzser diplomát szerzett a Debreceni Egyetemen. Pályakezdeteként, a kamuti Általános Művelődési Központ közművelődési igazgató-helyettese, majd 1994-től a Békés Megyei Művelődési Központban művelődésszervező, majd művészeti osztályvezető. 2006-ban a Békés Megyei Napsugár Bábszínház művészeti titkára, 2007 júliusától ismét a megyei közművelődési feladatellátás területén dolgozik, munkahelye a Békés Megyei Tudásház és Könyvtár. 2009-től a Békés Megyei IBSEN Oktatási, Művészeti és Közművelődési Nonprofit Kft. irodavezetője, majd ügyvezetője, 2012 augusztusától munkatársa a Nemzeti Művelődési Intézetnek, a megyei irodák feladatellátását irányítja főosztályvezetőként. Munkája meghatározó része a 19 megyei iroda szakmai irányítása, valamint a megyei közművelődési feladatellátás feladatfinanszírozás keretében történő hatékony működésének koordinálása annak érdekében, hogy olyan, a közösségi művelődés mindennapi szakmai gyakorlatát, tevékenységét segítő folyamatokat generálására kerüljön sor, amelyek a kulturális intézményrendszer megerősödéséhez, módszertani fejlesztések elindulásához, jó példát mutató mintaprojektek megvalósulásához vezetnek.